



BIBLIAI SZABADEGYETEM

JÓNÁS PRÓFÉTA KÖNYVE

Előadó: Dr. Szilvási András

BEVEZETÉS

A legtöbb bibliai könyvről elmondható, hogy van egy-egy olyan sajátossága, ami egyedivé teszi a többi között. Jónás könyvére ez különösen igaz. Ez a könyv egyrészt különbözik az összes prófétai könyvektől, pl. az un. „kisprófétáktól” amelyeknek a sorába tartozik, de különbözik a többi ószövetségi könyvtől is. Jon Dybdahl azt írja, hogy a „Jónás könyve egyedi” és a „legrendkívülibb” könyv a Bibliában.

Az összes többi prófétai könyv orákulumokat tartalmaz, míg Jónás könyve egyszerűen egy történet. A próféták mindig jó fényben tűnnek fel, Jónás viszont rossz fényben jelenik meg a könyvben. Elfut Isten elől, és kitér Isten elhívása elől. Egyedivé teszi az is a könyvet, hogy Jónás az egyetlen író próféta, akit Isten idegen földre küld. Abdiás pl. és mások is prófétáltak Edom ellen, de nem „dolgoztak” ott. Legtöbb esetben nem tudunk arról sem, hogy milyen sikerrel végezték a szolgálatukat a bibliai próféták. Jónásról viszont tudjuk, hogy hihetetlen nagy sikere lett, de nagyon zavarta ez a siker! Rendkívüli ez a könyv azért is, mert a zsidók nem csak hogy megőrizték, hanem az ószövetségi kánonban is helyet adtak neki. Ez eléggé érthetetlen, hiszen a könyvben Isten prófétája és népe rossz fényben jelenik meg, míg Asszíria nagyszerű látszatot kelt.

A könyvben szereplő történet mondanivalóját összefoglalva, két megállapítást tehetünk: (1) Isten minden embert meg akar menteni elveszett állapotából. Mindenféle személyválogatás nélkül, hiszen ő az egész világ teremtője. (2) Isten Izrael minden fiát, főként pedig a prófétáit akarja felhasználni ebben a világméretű megmentő tevékenységében.

A KÖNYV SZERZŐJE

A könyv a nevét a főszereplőjéről kapta, aki úgy jelenik meg, mint próféta. Nem találunk utalást arra, hogy ő lenne a szerzője, hiszen végig harmadik személyben beszél a prófétáról, de tradicionálisan mégis őt tartják a könyv szerzőjének. Neve azt jelenti, hogy „galamb”. Hóseás 7:11-ben úgy jellemzi Efraimot – ebben az esetben az északi királyság, Izrael, szinonimája – mint az „együgyű, esztelen galamb”. Ebből következően ez a név egy bizonyos jellemet vagy személyiséget szimbolizál. Hasonlóan ahhoz, ahogy egy félős embert a magyarban „nyuszi”-nak nevezünk. Azt olvassuk róla, hogy az Amittaj fia. Nem tudunk semmit a névről, de annyit mindenképpen segít, hogy történelmi alakként állítja elénk Jónást. 2Kir 14:25. szerint Gat-Héferből való, ami a Zebulon törzsének területén található. A könyv úgy mutatja be Jónást, mint aki szüklátóköri, nyakas és képmutató, de mégis próféta. Ha a könyvet maga Jónás írta, akkor brutálisan őszinte volt, és nagyszerű humorérzékeléssel is rendelkezett.

TÖRTÉNELMI HÁTTÉR ÉS KELETKEZÉSI IDŐ

Az utalásokban található történelmi összefüggések alapján az ie. 8. század közepén vagyunk. Asszíria egy számottevő – talán ekkor a legnagyobb – idegen erő Izraellel szemben. Ninive pedig ennek a birodalomnak a fővárosa. Jónás az északi királyságban él, és prófétál (2Kir 14:23-27). Hirtelen azt a megbízást kapja, hogy menjen el Asszíriába és prófétáljon a fővárosban.

Jónás történetének egyedisége számtalan kérdést hozott felszínre a történelmi háttér vonatkozásában. Igaz történetről van szó, vagy példázatról? Jónás idejében lett írva, vagy egy sokkal későbbi kompozíció? Anélkül, hogy a részletekbe belemennénk, véleményem szerint, meg van a történelmi alap arra, hogy elfogadjuk az eseményhez közeli keletkezést. A 2Kir 14:25-ben található feljegyzést mindenképpen komolyan kell vennünk, hiszen nem csupán a neve szerepel ott, de az apját is megnevezi. Ugyanaz a Jónás, a megfelelő történelmi periódusban. Jónás története számtalan hasonlóságot tartalmaz az Illés-Elizeus történetekkel, amelyek ugyanebből az időszakból származnak. Ezeknek a prófétáknak is volt külföldi küldetése (1Kir 17:7-24; 2Kir 8:7-17), így Jónás külföldi küldetése nem nélkülözi a kontextust.

A történelmi háttér megértéséhez rendkívül fontos kulcsot jelent a Ninive megtéréséről szóló történet. Ennek nem lenne értelme, ha a történetet Kr.e. 612 után írták volna, miután Ninive elpusztult. Az is különös lenne, ha az északi királyság Kr.e. 722-ben történt bukása után írt volna valaki egy ilyen könyvet. Egyébként egyetlen északi szerző sem írt Izrael bukása után. A könyv történetiségét vizsgálva, figyelembe kell még vennünk a könyv kapcsán néhány eseményt magában Asszíriában is. Semiramis anyakirályné és fia Adad-Nirái III (Kr.e. 810-782) uralkodása alatt egy jelentős vallási reform zajlott Asszíriában. Ennek a reformnak volt valamiféle monoteista jellemzője, az egyiptomi Amarna-reformhoz hasonlóan. Vannak, akik azt feltételezik, hogy a vallási reform Jónás prédikálása kapcsán indult el.

A KÖNYV VÁZLATA

- I. A menekülő próféta (1:1-17)
 - a. A menekülés oka (1:1-2)
 - b. A menekülési útvonal (1:3)
 - c. A menekülés eredménye (1:4-17)
- II. Az imádkozó próféta (2:1-10)
 - a. Az ima jellegzetességei (2:1-9)
 - b. Az imára kapott válasz (2:10)
- III. A prédikáló próféta (3:1-10)
 - a. Isten parancsa a prédikálásra (3:1-3)
 - b. Jónás prédikációjának tartalma (3:4)
 - c. Jónás prédikációjának következménye (3:5-10)
- IV. A tanuló próféta (4:1-11)
 - a. Jónás panaszkodik Istennek (4:1-3)
 - b. Isten tanterve Jónás számára (4:4-11)

A KÖNYV ÜZENETE

Jónás könyve az Ószövetség legnagyobb misszionáriusi könyve. Világosan elmondja, hogy Isten, aki mélyrehatóan törődik a nemzetekkel, egészen más, mint a saját választott népe, Izrael. Bár a könyv a Ninive elleni ítélet hirdetésével kezdődik, mégis a város iránti kegyelem és üdvösség üzenetével zárul. A misszió alapja Isten együtt érző szívében van. Ő hívja el, és küldi Jónást. Bár Jónás vonakodik és kitér a hívás elől, Isten mégis kitart a Ninive iránti szándékában. Amikor a nép megbánja a bűnét, megmásítja a kihirdetett pusztulást. Az Újszövetségben egy nagyon fontos összefüggésben találunk utalást a könyvre: **Máté 12:39-41**. Az idézetnek különös jelentősége van nem csak tartalmában, hanem abban is, hogy azzal, hogy Jézus idézi, mintegy hitelesíti a könyvet és a történetet is.

Ez a kis könyv megtanít minket arra, hogy Isten messzebb lát, mint mi és ne haragudjunk rá, ha nem értjük mit miért tesz, majd utólag minden kiderül, hogy neki igaza volt és úgy volt jó, ahogy Ő akarta. Könyörülő szeretete nagyobb, mint amennyire emberi ésszel elképzelhetjük. Szeretetének nincs határa. Aki bűneit megbánva hozzá fordul, bocsánatban részesül. A könyvben az utolsó szó nem az emberé, hanem Istené. Nincs jogunk ítélkezni Jónás felett, mert nagyon sokszor hasonlóképpen cselekszünk és gondolkodunk. Története tükör számunkra, amellyel Isten azt akarja, hogy magunkba látva akarjunk megváltozni.

ÖSSZEGEZÉS

Jónás könyve egy világos felhívás arra, hogy az embereknek meg kell változtatniuk az Istenről és a világról alkotott képüket. Ez ma sincs másképpen. Isten terve, missziója és szeretete végtelenül széles, és megkérdőjelez minden emberi előítéletet és előre megalkotott véleményt.

Isten felhívása a kétszer is elhangzó kérdésben van: „*Igazad van-e, hogy haragszol?!*” **Jón 4:4, 9**. Ő nemcsak Jónást kérdezte meg, hanem folyamatosan felteszi ezt a kérdést ma is a magukat kereszténynek vallók felé. A könyv végül egy harmadik kérdéssel zárul, ami célba viszi a leckét. Isten számára minden egyes ember élete és jövője fontos.

„*Te szánod ezt a bokrot, amelyért nem fáradtál, és amelyet nem te neveltél amely egy éjjel felnőtt, másik éjjelre pedig elpusztult. Én meg ne szánjam meg Ninivét, a nagy várost, amelyben több mint tizenkétszer tízezer ember van, akik nem tudnak különbséget tenni a jobb és a bal kezük között? És ott a sok állat is!*” **Jón 4:10-11**.

Isten sokkal jobb, mint a legbuzgóbb prófétája a földön!